

I. Εισαγωγή/Αρμοδιότητες της Επιτροπής

Η Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων απαρτίζεται από πέντε κρατικούς λειτουργούς και πέντε ιδιώτες – μέλη του Παγκύπριου Συνδέσμου Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων. Η λειτουργία της καθορίζεται από τον Περί Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμο 117 του 1989. Οι κρατικοί λειτουργοί διορίζονται από τα Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας και Πολιτισμού, Υγείας και Οικονομικών.

Σκοπός της Επιτροπής είναι η προώθηση και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση στην Κύπρο. Οι κυριότερες αρμοδιότητές της, όπως προκύπτουν από το άρθρο 6 του Νόμου 117/89, είναι:

- *Η καταγραφή όλων των ατόμων με νοητική υστέρηση και η τήρηση Μητρώου με αναφορά στο είδος της αναπηρίας και οποιοδήποτε άλλο σχετικό στοιχείο με τον ίδιο τον ανάπηρο, την οικογένειά του και την περιουσία του.*
- *Η συνεχής παρακολούθηση των προβλημάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση και των οικογενειών τους και ο καταρτισμός εκθέσεων και εισηγήσεων για την επίλυσή τους.*
- *Η παρακολούθηση των ενεργειών και μέτρων που λαμβάνονται από τμήματα, λειτουργούς, οργανώσεις και άτομα, σχετικά με τα προβλήματα των ατόμων με νοητική υστέρηση.*
- *Ο καταρτισμός προγραμμάτων σε συνεργασία με αρμόδιες κρατικές*

υπηρεσίες για την υλοποίηση των διακηρυχθέντων δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση και ο καθορισμός προτεραιοτήτων, ανάλογα με τη σοβαρότητα και την οικονομική δαπάνη την οποία συνεπάγεται η εφαρμογή τους.

- *Η τήρηση Μητρώου όλων των ιδρυμάτων και υπηρεσιών που ασχολούνται με άτομα με νοητική υστέρηση.*
- *Η επιθεώρηση και αξιολόγηση σε συνεννόηση με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, ιδρυμάτων και χώρων όπου διαμένουν ή εργοδοτούνται άτομα με νοητική υστέρηση και η υποβολή σχετικών εκθέσεων.*
- *Η παρακολούθηση της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της διαμονής και γενικά της ευημερίας των ατόμων με νοητική υστέρηση.*
- *Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στα άτομα με νοητική υστέρηση και στις οικογένειές τους.*
- *Η καθοδήγηση ενδιαφερομένων για παροχή υπηρεσιών σε άτομα με νοητική υστέρηση.*
- *Η τήρηση στατιστικών και άλλων πληροφοριών για τα άτομα με νοητική υστέρηση.*
- *Ο καταρτισμός καταλόγου διαχειριστών και επιτρόπων περιουσιών ατόμων με νοητική υστέρηση.*

II. Δραστηριότητες της Επιτροπής

Η διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων της Επιτροπής γίνεται από μόνιμο προσωπικό. Ο προϋπολογισμός της Επιτροπής καλύπτεται εξ' ολοκλήρου από κονδύλι του Κεφαλαίου 15.04 - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Άρθρο 04.088 - Χορηγία προς την Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων. Οι πραγματικές δαπάνες της Επιτροπής για το 2003 ανήλθαν στις £140.000.

Κατά την 1^η Δεκεμβρίου 2003 το μόνιμο προσωπικό απαρτιζέτο από 1 Προϊστάμενο (κλ. A11), 2 Λειτουργούς (κλ. A8-A10) και 1 Βοηθό Γραμματειακό Λειτουργό (κλ. A2). Κατά τη διάρκεια του έτους για τη διεκπεραίωση των εργασιών της υπηρεσίας, έναντι των θέσεων ενός μόνιμου γραφέα και ενός κλητήρα που παραμένουν κενές, εργοδοτήθηκαν συστηματικά δυο έκτακτοι γραφείς στην κλίμακα A2.

Οι τακτικές συνεδρίες της Επιτροπής για το 2003 ανήλθαν σε 20. Παράλληλα έγιναν 10 ειδικές συνεδρίες από υποεπιτροπές οι οποίες ασχολήθηκαν με τη σύσταση και λειτουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος υπηρεσιών Έγκαιρης Παρέμβασης για παιδιά ηλικίας ως 6 χρόνων, τη διοργάνωση Συνεδρίου με θέμα "Πολίτες με Νοητική Υστέρηση στην Κύπρο", τη μελέτη του μηχανισμού Κρατικών Χορηγιών και θέματα προσωπικού.

Οι κυριότερες δραστηριότητες της Επιτροπής για το 2003 παρατίθενται πιο κάτω:

1. Νομοθεσία

- *Προτεινόμενη τροποποίηση του Νόμου 117/89*

Μέσα στο 2003 η προτεινόμενη τροποποίηση του Νόμου 117/89 έτυχε νομοτεχνικής επιμέλειας από τη Νομική Υπηρεσία. Η αναθεώρηση της νομοθεσίας θεωρείται υψίστης σημασίας για την αποτελεσματική δράση της Επιτροπής και κατ' επέκταση της διασφάλισης των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση στην Κύπρο.

2. Μητρώο Ατόμων με νοητική υστέρηση/Μητρώο Ιδρυμάτων

Ο συνολικός αριθμός των ατόμων με νοητική υστέρηση που ήταν καταχωρημένα στο Μητρώο ατόμων το Δεκέμβριο 2003 ανέρχεται σε 2419 (ποσοστό 0,38% του συνολικού πληθυσμού). Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία για το Μητρώο (Μητρώο Α) καθώς και σύγκριση με τα αντίστοιχα στοιχεία για το έτος 2002 δίδονται στο Παράρτημα 1.

Στη διάρκεια του 2003 έγινε αναθεώρηση του Μητρώου Ιδρυμάτων και άλλων παρόμοιων οργανώσεων, το οποίο τηρείται σύμφωνα με τις πρόνοιες του Περί Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμου 117/89 (άρθρο 9). Η αναθεώρηση αποσκοπούσε στη λεπτομερή τήρηση στοιχείων για τα επί μέρους προγράμματα που λειτουργούν κάτω από τις σχετικές οργανώσεις.

3. Δημιουργία και λειτουργία Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παρέμβασης στην Κύπρο για παιδιά με νοητική υστέρηση ηλικίας ως 6 χρόνων.

Το Υπουργικό Συμβούλιο κατά τη συνεδρία του ημερ.31/10/01 ενέκρινε την Πρόταση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για δημιουργία και λειτουργία συστήματος υπηρεσιών Έγκαιρης Παρέμβασης για άτομα με νοητική υστέρηση (αρ. απόφασης 54.482). Η πρόταση αυτή αποτελεί εισήγηση της Επιτροπής Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων.

Οι Υπηρεσίες Έγκαιρης Παρέμβασης αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανάπτυξης του σώματος, της κίνησης, του λόγου, της αντίληψης και της αυτομέριμνας και προσφέρονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας που παρουσιάζουν διαταραχές στην ανάπτυξη.

Σύμφωνα με την προαναφερόμενη απόφαση, σε συνάντηση των Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Οικονομικών που έγινε στις 19/11/02 αποφασίστηκε η στελέχωση Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παρέμβασης με μίσθωση υπηρεσιών τεσσάρων προσοντούχων Λειτουργών, στα πλαίσια διετούς συμβολαίου.

Σε γενικές γραμμές τα καθήκοντα των Λειτουργών Έγκαιρης Παρέμβασης αφορούν:

- τον εντοπισμό παιδιών που παρουσιάζουν ή πιθανό να παρουσιάσουν νοητική υστέρηση

- τη διερεύνηση των αναγκών της οικογένειας και την οργάνωση και παρακολούθηση των παρεμβάσεων προς αυτή
- το συντονισμό τόσο των θεμάτων που αφορούν την αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης όσο και των θεραπειών και άλλων παρεμβάσεων.

Η μίσθωση των τεσσάρων Λειτουργών (δύο για την επαρχία Λευκωσίας, ένας για τις επαρχίες Λεμεσού/Πάφου, ένας για τις επαρχίες Λάρνακας /Αμμοχώστου) άρχισε τον Ιούνιο 2003. Οι Λειτουργοί Έγκαιρης Παρέμβασης έτυχαν δίμηνης εκπαίδευσης που έγινε από Λειτουργούς της Υπηρεσίας και άλλους σχετικούς φορείς.

Για να διευκολύνει την εξυπηρέτηση των πολιτών, η Επιτροπή επεδίωξε τη συνεργασία με οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Στα πλαίσια αυτής της επιδίωξης, δύο από τους Λειτουργούς Έγκαιρης Παρέμβασης στεγάζονται στους Δήμους Κάτω Πολεμιδιών στην επαρχία Λεμεσού και Αραδίππου στην επαρχία Λάρνακας.

Για σκοπούς παρακολούθησης των εργασιών των Λειτουργών Έγκαιρης Παρέμβασης και για σκοπούς παροχής τεχνικής βοήθειας, συστάθηκε ειδική επιτροπή στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Επιτροπής Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων, των Υπουργείων Υγείας, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας και Πολιτισμού, του Γραφείου Προγραμματισμού και του Παγκυπρίου Συνδέσμου Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων.

Στο αρχικό στάδιο λειτουργίας της Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παρέμβασης, οι Λειτουργοί Έγκαιρης Παρέμβασης είχαν προσωπικές συναντήσεις με όλους τους παιδίατρους παγκύπρια, με απώτερο σκοπό την ενημέρωσή τους για τη λειτουργία της Υπηρεσίας και την εμπλοκή τους στον εντοπισμό παιδιών που παρουσιάζουν ή διατρέχουν κίνδυνο να παρουσιάσουν αναπτυξιακές διαταραχές. Σχετική ήταν η συμμετοχή των Λειτουργών Έγκαιρης Παρέμβασης στο Παγκύπριο Συνέδριο της Παιδιατρικής Εταιρείας Κύπρου που έγινε στις 22-23 Νοεμβρίου. Για τον ίδιο σκοπό, οι Λειτουργοί Έγκαιρης Παρέμβασης είχαν προσωπική επικοινωνία με το αρμόδιο προσωπικό όλων των παιδικών σταθμών σε παγκύπρια κλίμακα.

4. Εξέταση Παραπόνων/Αιτημάτων

Μέσα στο 2003 η Επιτροπή ασχολήθηκε με την εξέταση 89 προσωπικών παραπόνων που προέκυψαν από καταγγελίες γονέων/κηδεμόνων ατόμων με νοητική υστέρηση και από τους μηχανισμούς παρακολούθησης του Μητρώου.

Τα παράπονα γενικά αφορούν την:

- ανεπαρκή παροχή υπηρεσιών ημερήσιας φροντίδας και κατ'οίκον στήριξης,
- ανεπαρκή στήριξη και παροχή ειδικής αγωγής σε παιδιά που φοιτούν στα κανονικά σχολεία,
- δυσλειτουργία διοικητικών συμβουλίων σωματείων που λειτουργούν προγράμματα κοινωνικής αποκατάστασης,

- ύπαρξη σοβαρών οικονομικών αναγκών,
- τηλεοπτική προβολή της οικογενειακής κατάστασης ατόμων με νοητική υστέρηση,
- ανεπαρκή εργοδότηση στην ανοιχτή αγορά εργασίας και δυσμενείς όρους εργασίας,
- διαχείριση περιουσίας,
- κοινωνική αποδοχή ατόμων με νοητική υστέρηση,
- ανησυχία/προβληματισμό για το μέλλον των ατόμων που ενηλικιώνονται,
- ασφάλεια σε χώρους εκπαίδευσης/εργοδότησης,
- αποβολή ατόμων από Ιδρύματα/Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας,
- σεξουαλική παρενόχληση ατόμων με νοητική υστέρηση,
- αποκοπή/μείωση/αναθεώρηση του δημοσίου βοηθήματος,
- παραβατικότητα ατόμων με νοητική υστέρηση.

Τα παράπονα παραπέμπονται στις αρμόδιες υπηρεσίες για χειρισμό/επίλυση, αλλά συνήθως λίγα απ' αυτά επιλύονται. Από τα 89 παράπονα, που έλαβε εντός του έτους η Επιτροπή, 43 βρίσκονται σε εξέλιξη. Η Επιτροπή προσβλέπει στην ψήφιση της τροποποίησης του Νόμου 117/89, ώστε να έχει τη δυνατότητα για άμεση

παρέμβαση, για λήψη διορθωτικών μέτρων.

Να σημειωθεί ότι η Επιτροπή έχει προωθήσει προς αρμόδια όργανα ομαδικά αιτήματα και αιτήματα από ιδρύματα κα άλλες οργανώσεις . Εντός του 2003 ζητήθηκε η παρέμβαση της Επιτροπής στην προώθηση 10 αιτήσεων για εξασφάλιση αναπηρικού τροχοκαθίσματος για παιδιά του Συνδέσμου Πρωτοβουλίας Γονέων & Φίλων Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Λάρνακας και Επαρχίας.

Τον κώδωνα κινδύνου για διακοπή των υπηρεσιών τους λόγω οικονομικού αδιεξόδου έκρουσαν οργανώσεις οι οποίες λειτουργούν με επαγγελματισμό. Για το θέμα αυτό σχετική είναι η πρόταση της Επιτροπής προς το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για αλλαγή στο μηχανισμό χρηματοδότησης των προγραμμάτων για άτομα με νοητική υστέρηση στην Κύπρο.

Σύμφωνα με την πρόταση, συστήνεται όπως η χρηματοδότηση των σχετικών προγραμμάτων γίνεται με παραχώρηση ειδικής χορηγίας, ανεξάρτητα από το Σχέδιο των Κρατικών Χορηγιών. Η ειδική χορηγία θα μπορούσε να καταβάλλεται στις διάφορες οργανώσεις μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης και κατόπιν αξιολόγησης/σύστασης της Επιτροπής. Με την αλλαγή του μηχανισμού, η Επιτροπή πιστεύει ότι θα υπάρξει πιο δίκαιη ανακατανομή των πόρων και εξοικονομήσεις συγκριτικά με το κόστος του υφιστάμενου μηχανισμού.

5. Τεχνική Επίβλεψη των Προγραμμάτων της Εργοδότησης με Στήριξη.

Μέσα στο 2003 η Επιτροπή συνέχισε να παρέχει τεχνική επίβλεψη των προγραμμάτων της εργοδότησης με στήριξη.

Ο θεσμός της εργοδότησης με στήριξη ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή από το Σεπτέμβριο του 1996, προωθεί την εργοδότηση ατόμων με αναπηρίες στην ανοιχτή αγορά εργασίας.

Για την εφαρμογή του θεσμού λειτουργούν προγράμματα τα οποία συντονίζουν οι καθοδηγητές εργασίας. Κάθε καθοδηγητής εργασίας έχει την ευθύνη να βρει εργασία, να εκπαιδεύσει και να στηρίζει στο χώρο εργασίας περιορισμένο αριθμό ατόμων με νοητική υστέρηση.

Διοικητικά τα προγράμματα ανήκουν σε εθελοντικές οργανώσεις που ασχολούνται με άτομα με νοητική υστέρηση. Το κάθε πρόγραμμα επιχορηγείται από την Υπηρεσία Μέρимνας Αναπήρων με £6.000 το χρόνο. Στο τέλος του 2003, στις περιοχές Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου και ελεύθερης Αμμοχώστου λειτουργούσαν συνολικά 17 προγράμματα στα πλαίσια των οποίων εργοδοτούνταν 164 άτομα. Συγκριτικά με το 2002 παρατηρείται αύξηση στον αριθμό των ατόμων που εργοδοτήθηκαν κατά 14 (ποσοστό 9.33%). Αξιοσημείωτη είναι η έναρξη λειτουργίας προγράμματος στο Πελέντρι (επαρχία Λεμεσού). Παρατηρήθηκε επίσης διακοπή προγράμματος στη περιοχή Λιοπετρίου λόγω ανεπάρκειας

των οικονομικών πόρων του Κέντρου Ημέρας Απόστολος Παύλος.

Για σκοπούς παρακολούθησης των προγραμμάτων, κατά τη διάρκεια του έτους έγιναν 32 επισκέψεις στους χώρους εργασίας των ατόμων που εργοδοτούνται. Συγκριτικά με το 2002 παρατηρείται ο ίδιος περίπου αριθμός επισκέψεων (35). Παράλληλα έγιναν 2 συναντήσεις των καθοδηγητών εργασίας στα γραφεία της Επιτροπής για συντονισμό των προγραμμάτων και αντιμετώπιση/χειρισμό των προβλημάτων που προέκυψαν.

Για την αναβάθμιση του θεσμού, κυρίως όσον αφορά τη διοικητική δομή των προγραμμάτων και την επαγγελματική πρακτική, έγινε εισήγηση από ειδικούς συμβούλους (1999,1998) για τη σύσταση ενός ειδικού φορέα. Η προώθηση της σύστασης ενός τέτοιου φορέα δεν έγινε μέχρι σήμερα κατορθωτή.

Μέσα στο 2003 η Επιτροπή ολοκλήρωσε τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων της έρευνας για την αξιολόγηση όλων των υφιστάμενων προγραμμάτων. Στην έρευνα καταγράφονται οι απόψεις των ατόμων που εργοδοτούνται, των οικογενειών τους, των εργοδοτών και των καθοδηγητών εργασίας. Η έρευνα αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2004.

6. Τεχνική βοήθεια/Παροχή Συμβουλευτικών Υπηρεσιών

Μια από τις κύριες δραστηριότητες της Επιτροπής είναι η παροχή τεχνικής βοήθειας και συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις άμεσα ενδιαφερόμενες οργανώσεις/φορείς. Για

το σκοπό αυτό Λειτουργοί της Υπηρεσίας πραγματοποίησαν 35 συναντήσεις/επισκέψεις σε Ιδρύματα, Κέντρα Ημέρας, Συνδέσμους, Σπίτια στην Κοινότητα. Η βιωσιμότητα των οργανώσεων, η κατάρτιση του προσωπικού τους και ο χειρισμός των ατόμων που εξυπηρετούνται αποτελούν τα κύρια θέματα για παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Μέσα στα πλαίσια της επισκόπησης της πολιτικής για την παροχή ειδικής εκπαίδευσης, το επιστημονικό προσωπικό της Επιτροπής επισκέφθηκε μετά από συνεννόηση σχολεία Δημοτικής, Μέσης και Τεχνικής Εκπαίδευσης στα οποία λειτουργούν μονάδες για φοίτηση παιδιών με νοητική υστέρηση. Παρόμοιες επισκέψεις έγιναν στα Ειδικά Σχολεία. Συνολικά έγιναν 16 επισκέψεις. Συγκριτικά με το 2002 παρατηρείται μείωση επισκέψεων κατά 19, ποσοστό 54.3%. Αυτό αποδίδεται κυρίως στο γεγονός ότι υποβλήθηκαν λιγότερα παράπονα προς εξέταση. Στη δημοτική εκπαίδευση φαίνεται ότι η ένταξη παιδιών με νοητική υστέρηση επιτυγχάνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς και οι γονείς είναι λιγότερο δυσαρεστημένοι συγκριτικά με προηγούμενα χρόνια.

7. Πραγματοποίηση εισηγήσεων/ διαλέξεων από το προσωπικό της Επιτροπής

Διάλεξη με θέμα *"Η Εργοδότηση με Στήριξη στην Κύπρο σήμερα"* δόθηκε από το προσωπικό της Επιτροπής σε εκδηλώσεις των πιο κάτω υπηρεσιών:

- Διεύθυνση Μέσης Εκπαίδευσης σε συνεργασία με την Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας.

Πραγματοποιήθηκε στις 17&18/6/03 στη Λευκωσία και στις 19&20/6/03 στη Λεμεσό και το παρακολούθησαν συνολικά 130 καθηγητές/καθηγήτριες οι οποίοι παρέχουν αγωγή/εκπαίδευση σε παιδιά με νοητική υστέρηση.

- Οργάνωση Recycle Relief. Πραγματοποιήθηκε στις 26/9/03 στη Λευκωσία. Το σεμινάριο παρακολούθησαν 100 περίπου άτομα, κυρίως εκπρόσωποι οργανώσεων ψυχικής υγείας.
- Σωματείο Σκαπανέας. Πραγματοποιήθηκε στις 29/1/03 στη Λευκωσία. Το παρακολούθησαν 35 άτομα κυρίως γονείς των ατόμων με νοητική υστέρηση.
- Συμβούλιο Κοινοτικής Ευημερίας Πελεντρίου. Πραγματοποιήθηκε στις 14/11/03 στο Πελέντρι. Το παρακολούθησαν 30 άτομα εργοδότες και γονείς των ατόμων με νοητική υστέρηση.

Στα πλαίσια του σεμιναρίου που διοργάνωσε στις 13/11/03 η Εθνική Επιτροπή για το Ευρωπαϊκό Έτος Αναπήρων 2003 με θέμα *"Ωφελήματα και Υπηρεσίες προς τα Άτομα με Αναπηρία"*, το προσωπικό της Επιτροπής έδωσε διάλεξη με θέμα *"Ο ρόλος της Επιτροπής Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων στην προαγωγή των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση στην Κύπρο"*. Το σεμινάριο αυτό αποτελούσε μια από τις κύριες δράσεις της Εθνικής Επιτροπής και το παρακολούθησαν 180 άτομα που προέρχοντο από τις οργανώσεις αναπήρων, και από τα αρμόδια κρατικά τμήματα που παρέχουν σχετικές

υπηρεσίες και από τους κοινωνικούς εταίρους.

8. Διαφώτιση/Εκδόσεις

Σύμφωνα με πολύχρονη παράδοση και στα πλαίσια πραγματοποίησης εκδηλώσεων για το Έτος Αναπήρων, η Επιτροπή καθόρισε τη χρονική περίοδο 27 Μαρτίου – 2 Απριλίου ως την Εβδομάδα Νοητικά Καθυστερημένου Ατόμου. Κύρια δραστηριότητα της Επιτροπής ήταν η πραγματοποίηση συνεδρίου με θέμα *"Πολίτες με Νοητική Υστέρηση στην Κύπρο"*. Το περιεχόμενο του Συνεδρίου επικεντρώθηκε στις σύγχρονες αντιλήψεις που θέλουν το άτομο με νοητική υστέρηση να ζει μια φυσιολογική ζωή μέσα στην κοινότητα.

Οι κύριες εισηγήσεις του Συνεδρίου έγιναν από τον κ. Γιάννη Βαρδακαστάνη, Πρόεδρο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία Ελλάδος και Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία Ελλάδος και από τον κ. Γιώργο Πική, Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου και αναφέρθηκαν στην πολιτική και τις πρακτικές που επικρατούν στην Ευρώπη, την Ελλάδα και την Κύπρο.

Παράλληλα, το Συνέδριο περιέλαβε επί μέρους εισηγήσεις που αναφέρονται στην κοινωνική πτυχή, όπως είναι το δικαίωμα στην ανεξάρτητη διαβίωση, το δικαίωμα στην εργασία και το δικαίωμα στη σεξουαλική ζωή. Έμφαση δόθηκε στην αξιολόγηση της κατάστασης στην Κύπρο σήμερα, μέσα από τη σκοπιά των γονέων ατόμων με νοητική υστέρηση και στο ρόλο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στη διαμόρφωση κοινωνικών στάσεων. Εξίσου σημαντική

ήταν και η πληροφόρηση από τα ίδια τα άτομα με νοητική υστέρηση στην Κύπρο για τις επιθυμίες, το δικαίωμα της επιλογής και το βαθμό εξουσιοδότησης που έχουν.

Στο Συνέδριο συμμετείχαν 185 άτομα: Λειτουργοί των Υπουργείων Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας και Πολιτισμού, Υγείας, εκπρόσωποι οργανώσεων εθελοντικής πρωτοβουλίας, επαγγελματίες και γονείς/συγγενείς ατόμων με νοητική υστέρηση.

Στα πλαίσια της έναρξης λειτουργίας της Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παρέμβασης (παράγραφος 3), στις 23/10/03 η Επιτροπή πραγματοποίησε δημοσιογραφική διάσκεψη, στα πλαίσια της οποίας ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ανακοίνωσε την έναρξη της Υπηρεσίας. Στη διάσκεψη δόθηκε έμφαση στην εμπλοκή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα με τη δημοσιογραφική διάσκεψη, έμφαση δόθηκε από την Επιτροπή στην αρθρογραφία στον ημερήσιο τύπο.

Για ενημέρωση του κοινού για το ρόλο της Συντονιστικής Υπηρεσίας Έγκαιρης Παρέμβασης, εκδόθηκε διαφωτιστικό τρίπτυχο φυλλάδιο το οποίο στάλθηκε σε όλους τους παιδίατρους και τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες για πληροφόρηση. Μέσα στο 2004 προγραμματίζεται η αποστολή του φυλλαδίου σε όλα τα νοικοκυριά της Κύπρου μέσω της Αρχής Τηλεπικοινωνιών Κύπρου.

10. Επισκόπηση της πολιτικής που εφαρμόζεται για τα άτομα με νοητική υστέρηση

Μετά από πρόσκληση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας, η Επιτροπή συμμετείχε στην εξέταση του θέματος *"Το μέλλον των Ενηλίκων Ατόμων με Νοητική Υστέρηση και/ή Ειδικές Ανάγκες. Η αγωνία των γονιών για την τύχη τους μετά το θάνατό τους"*, ένα θέμα το οποίο αφορά την επισκόπηση της πολιτικής που εφαρμόζεται για τα άτομα με νοητική υστέρηση. Η Επιτροπή υπέβαλε για διευκόλυνση των βουλευτών αναλυτική κατάσταση με τα δημογραφικά στοιχεία, το βαθμό εξάρτησης και την παροχή υπηρεσιών προς τα ενήλικα άτομα με νοητική υστέρηση, στις περιπτώσεις που οι γονείς έχουν πεθάνει ή είναι συνταξιούχοι. Σύμφωνα με τα στοιχεία που υποβλήθηκαν, 313 ενήλικα άτομα με νοητική υστέρηση έχουν χάσει και τους δύο γονείς. Από αυτά τα άτομα μόνο το 38% (194 άτομα) λαμβάνουν συγκεκριμένες υπηρεσίες.

Για αντιμετώπιση της πιο πάνω κατάστασης, η Επιτροπή εισηγήθηκε όπως δημιουργηθούν μέσα σε καθορισμένα χρονικά πλαίσια και λειτουργήσουν με αυστηρά πρότυπα ανεξάρτητες οικιστικές μονάδες, προσαρμοσμένες στα μέτρα των ενοίκων. Η εξέταση του όλου θέματος από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας συνεχίζεται.

Στα πλαίσια της επισκόπησης της πολιτικής γύρω από την εφαρμογή του Περί Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου 113(I)/99, η Επιτροπή είχε συνάντηση με το Διευθυντή Μέσης Εκπαίδευσης, το

Διευθυντή Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και με εκπρόσωπο της Δημοτικής Εκπαίδευσης. Κατά τη συνάντηση η Επιτροπή υπέβαλε τις διαπιστώσεις της και συζήτησε με τους άμεσα υπεύθυνους τη δυνατότητα αναθεώρησης/προώθησης πιο αποτελεσματικών πολιτικών και πρακτικών.

Ως γενική διαπίστωση η Επιτροπή αποδοκιμάζει την έλλειψη μιας ενιαίας πολιτικής γύρω από το θέμα. Η ρύθμιση της εφαρμογής της νομοθεσίας στα πλαίσια ξεχωριστών αρμοδιοτήτων της Δημοτικής, της Μέσης και της Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Διεύθυνσης είναι αναποτελεσματική. Ιδιαίτερα αναποτελεσματική θεωρεί η Επιτροπή την ένταξη παιδιών με νοητική υστέρηση στη Μέση Εκπαίδευση.

III. Αξιολόγηση της Κυπριακής Πραγματικότητας

Η επισκόπηση της πολιτικής και της πρακτικής για τα άτομα με νοητική υστέρηση στην Κύπρο, σε σχέση με τα δημογραφικά και άλλα σχετικά δεδομένα που τηρούνται στο Μητρώο της Επιτροπής, καταδεικνύουν ότι η κοινωνική ένταξη των συμπολιτών μας βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο.

Ως αποτέλεσμα της γενικής πολιτικής που ακολουθείται για ενθάρρυνση της ιδιωτικοποίησης των φορέων παροχής υπηρεσιών, συνεχίζεται η δημιουργία και υπολειτουργία πολλαπλών ιδρυμάτων και συνδέσμων, η χρηματοδότηση των οποίων δεν επαρκεί για τη δημιουργία κατάλληλων

υποδομών και την κατάρτιση αποτελεσματικών προγραμμάτων. Οι σχετικές οργανώσεις κρούουν τον κώδωνα κινδύνου για αναστολή της λειτουργίας τους. Σε όλες τις περιπτώσεις κρίνεται ανεπαρκής η κρατική χορηγία.

Πέρα από το οικονομικό, μειωμένη παραμένει η συνεργασία μεταξύ των ιδρυμάτων και συνδέσμων καθώς και άλλων σχετικών οργανώσεων, γεγονός που δεν προάγει τις συντονισμένες και μελετημένες ενέργειες στον τομέα των ατόμων με νοητική υστέρηση. Αντίθετα, επικρατεί η τάση για αυτονομία και αυτοενέργεια με τρόπους που δεν προάγουν τη διασφάλιση των συμφερόντων των ατόμων με νοητική υστέρηση. Σχετική είναι και η έλλειψη ικανοποιητικών μηχανισμών όσον αφορά την εποπτεία, τη διεύθυνση, την αξιολόγηση και τη συντήρηση προγραμμάτων.

Το έτος 2003 ορίστηκε ως το Ευρωπαϊκό Έτος Ατόμων με Αναπηρίες. Η υλοποίηση των διαβεβαιώσεων της Εθνικής Επιτροπής που συστάθηκε το 2003 με σκοπό την προώθηση των δικαιωμάτων των αναπήρων, διαβεβαιώσεις που στα πλαίσια της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση παίρνουν και μια άλλη διάσταση, εξυπακούει όπως γίνουν άμεσες και ουσιαστικές αλλαγές.

**ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ
ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΗΜΕΝΑ ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ Α
ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2003**

Φύλο	Αρ. Ατόμων	%
Άντρες	1314	54
Γυναίκες	1105	46
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Ηλικία	Αρ. Ατόμων	%
0 - 20 χρόνων	702	29
21 – 40 χρόνων	890	37
41+	827	34
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002 παρατηρείται αύξηση κατά 60, ποσοστό 9%, στα άτομα μέχρι 20 χρονών και μείωση κατά 30, ποσοστό 4% στα άτομα άνω των 41 χρονών.

Οικογενειακή κατάσταση	Αρ. Ατόμων	%
Έγγαμος: Ναι	82	3
Όχι	2337	97
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Επάγγελμα πατέρα	Αρ. Ατόμων	%
Διοικητικοί/προσωντούχοι	126	6
Υπάλληλοι υπηρεσιών	182	8
Γραφείς/πωλητές	123	5
Τεχνίτες/χειριστές μηχανών	378	16
Ανειδίκευτοι	232	10
Γεωργοί	86	4
Συνταξιούχοι/απεβίωσαν	1096	46
Άλλοι/άνεργοι	103	5
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002, παρατηρείται μείωση κατά 99, ποσοστό 4%, στα άτομα που προέρχονται από συνταξιούχο/απεβίωσαντα πατέρα.

Επαρχία	Αρ. Ατόμων	%
Λευκωσία	1009	42
Λεμεσός	656	27
Λάρνακα και Αμμόχωστος	541	22
Πάφος	213	9
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002, παρατηρείται περίπου η ίδια εικόνα με το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να επικεντρώνεται στην επαρχία Λευκωσίας.

Επίπεδο νοητικής υστέρησης	Αρ. Ατόμων	%
Ελαφριά	855	35
Μέτρια	887	37
Σοβαρή	456	19
Δεν έχει διαγνωστεί	221	9
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Η κατηγορία "δεν έχει διαγνωστεί" περιλαμβάνει 111 περιπτώσεις για τις οποίες τα στοιχεία έχουν ληφθεί με επιφύλαξη ή έλλειψη συνεργασίας από τους κηδεμόνες .

Παρουσία συνδρόμου	Αρ. Ατόμων	%
Ναι	497	21
Όχι	1714	71
Δεν έχει διαγνωστεί	208	8
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Παρουσία άλλης σωματικής αναπηρίας	Αρ. Ατόμων	%
Ναι	1465	61
Όχι	847	35
Δεν έχει διαγνωστεί	117	4
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Φοιτούν σε κανονικό σχολείο	Αρ. Ατόμων	% ηλικία 3-20
Δημόσια και Ιδιωτικά	376	55

Συγκριτικά με το 2002, παρατηρείται αύξηση κατά 43 άτομα, ποσοστό 6%, για τις ηλικίες 3-20 ετών.

Άτομα που εργοδοτούνται	Αρ. Ατόμων	% ηλικία 20+
Με στήριξη	138	8
Χωρίς στήριξη	108	6
ΣΥΝΟΛΟ	246	14

Λαμβάνουν υπηρεσίες παγκύπρια σε:	Αρ. Ατόμων	%
Ιδρύματα	334	14
Ειδικά Σχολεία	173	7
Κέντρα Ημέρας	286	12
Νοσοκομείο Αθαλάσσας	53	2
Στέγες Ηλικιωμένων	84	4
Άλλα προγράμματα *	125	5
ΣΥΝΟΛΟ	1055	44

Σύμφωνα με την πιο πάνω εικόνα, 56% του συνόλου των ατόμων δεν λαμβάνει καμιά από τις πιο πάνω υπηρεσίες. Ωστόσο, συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002, τα άτομα που λαμβάνουν υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά 101, ποσοστό 9,5%.

**Αφορά κυρίως τη λειτουργία 17 προγραμμάτων εργοδότησης με στήριξη καθοδηγητή εργασίας. Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτεί η Υπηρεσία Μέριμνας Αναπήρων.*

Πληροφοριακά αναφέρεται ότι παγκύπρια λειτουργούν 6 Ιδρύματα, 1 κρατικό και 5 εθελοντικής πρωτοβουλίας, καθώς και 12 Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας, εθελοντικής πρωτοβουλίας. Ημερήσια φροντίδα παρέχεται παράλληλα και στα Ιδρύματα εθελοντικής πρωτοβουλίας. Κάτω από την ομπρέλα των Ιδρυμάτων ή Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας λειτουργούν 12 ανεξάρτητες οικιστικές μονάδες. Τα ειδικά σχολεία ανέρχονται σε 7 κρατικά και 1 ιδιωτικό. Ιδρύματα, κέντρα ημερήσιας φροντίδας, ανεξάρτητες οικιστικές μονάδες και ειδικά σχολεία αναφέρονται ονομαστικά στο παράρτημα 2.

ΑΝΑΓΚΕΣ ΟΠΩΣ ΕΧΟΥΝ ΔΗΛΩΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΗΛΕΜΟΝΕΣ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΜΜΕΝΑ
ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Από το συνολικό αριθμό των ατόμων του Μητρώου, 1321 άτομα (55%) έχουν μία ή περισσότερες ανάγκες, που αφορούν το οικονομικό, τη διαβίωση μαζί με την οικογένειά τους, την εκπαιδευτική αγωγή, την ημερήσια φροντίδα, την επαγγελματική αποκατάσταση και την ιατρική περίθαλψη. Παραθέτονται πιο κάτω συγκεντρωτικά στοιχεία κατά βαθμό ανάγκης, για όλα τα άτομα με νοητική υστέρηση.

Οικονομική βοήθεια	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν οικονομική βοήθεια, αλλά χρειάζονται	82	3
Λαμβάνουν οικονομική βοήθεια, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	895	37
Είναι ικανοποιημένοι από την οικονομική βοήθεια που λαμβάνουν	1329	55
Δεν λαμβάνουν οικονομική βοήθεια και δεν χρειάζονται	35	1
Δεν ανταποκρίθηκαν	78	4
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002 παρατηρείται αύξηση κατά 36 άτομα, ποσοστό 1%, που δεν λαμβάνουν οικονομική βοήθεια και χρειάζονται.

Μερική φροντίδα/στήριξη στο σπίτι	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν μερική φροντίδα/ στήριξη στο σπίτι, αλλά χρειάζονται	131	5
Λαμβάνουν μερική φροντίδα/ στήριξη στο σπίτι, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	355	15
Δεν λαμβάνουν μερική φροντίδα/ στήριξη στο σπίτι και δεν χρειάζονται	593	25
Είναι ικανοποιημένοι με τον τρόπο διαβίωσής τους	1208	50
Δεν ανταποκρίθηκαν	132	5
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002 παρατηρείται αύξηση κατά 30 άτομα, ποσοστό 1%, που δεν λαμβάνουν μερική φροντίδα/στήριξη στο σπίτι, αλλά χρειάζονται.

Συνεχής φροντίδα από άλλους στο σπίτι	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν φροντίδα από άλλους στο σπίτι, αλλά χρειάζονται	50	2
Λαμβάνουν φροντίδα από άλλους στο σπίτι, αλλά δεν είναι Ικανοποιημένοι	55	2
Δεν λαμβάνουν φροντίδα από άλλους στο σπίτι και δεν χρειάζονται	1168	48
Είναι ικανοποιημένοι με τον τρόπο διαβίωσής τους	1004	42
Δεν ανταποκρίθηκαν	142	6
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002 παρατηρείται αύξηση κατά 18 άτομα, ποσοστό 1%, που δεν λαμβάνουν φροντίδα από άλλους, αλλά χρειάζονται.

Εκπαιδευτική αγωγή	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή, αλλά χρειάζονται	102	4
Λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	326	13
Λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή και είναι ικανοποιημένοι	198	8
Δεν λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή και δεν χρειάζονται	1681	70
Δεν ανταποκρίθηκαν	112	5
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002 παρατηρείται αύξηση κατά 49 άτομα, ποσοστό 2%, που δεν λαμβάνουν εκπαιδευτική αγωγή αλλά χρειάζονται.

Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας	Αρ. Ατόμων	%
Δεν λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας, αλλά χρειάζονται	71	3
Λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	38	2
Λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας και είναι ικανοποιημένοι	408	17
Δεν λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας και δεν χρειάζονται	1748	72
Δεν ανταποκρίθηκαν	154	6
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002 παρατηρείται μείωση κατά 9 άτομα, ποσοστό κάτω από 1%, που δεν λαμβάνουν υπηρεσίες σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας, αλλά χρειάζονται.

Επαγγελματική αποκατάσταση	Αρ. Ατόμων	%
Δεν εργάζονται, αλλά επιθυμούν να εργαστούν	76	3
Εργάζονται, αλλά δεν είναι Ικανοποιημένοι	25	1
Εργάζονται και είναι ικανοποιημένοι από την εργασία τους	199	8
Δεν εργάζονται και δεν επιθυμούν να εργαστούν	1897	79
Δεν ανταποκρίθηκαν	222	9
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002 παρατηρείται αύξηση κατά 10 άτομα, ποσοστό κάτω από 1%, που δεν εργάζονται αλλά επιθυμούν να εργαστούν.

Ιατρική περίθαλψη	Αρ. Ατόμων	%
Δεν τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης, αλλά χρειάζονται	47	2
Τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης, αλλά δεν είναι ικανοποιημένοι	60	2
Τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης και είναι ικανοποιημένοι	1690	70
Δεν τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης και δεν χρειάζονται	476	20
Δεν ανταποκρίθηκαν	146	6
ΣΥΝΟΛΟ	2419	100

Συγκριτικά με τα στοιχεία του 2002 παρατηρείται αύξηση κατά 25 άτομα, ποσοστό 1%, που δεν τυγχάνουν ιατρικής περίθαλψης, αλλά χρειάζονται.

Ετήσια Έκθεση

2003

Τ.Θ.23292, 1680 ΛΕΥΚΩΣΙΑ – ΚΥΠΡΟΣ
Τηλ.22-871333 Φαξ 22-429544 E-Mail:cp-mental@cytanet.com.cy

**ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΝΟΗΤΙΚΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2003**

Κρατικά Μέλη

Κα Τούλα Κούλουμου	Πρόεδρος Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κος Χρίστος Αγγελίδης	Αναπληρωτής Πρόεδρος Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κα Λυγία Πούλλου	Υπουργείο Υγείας
Κα Κίκα Ορφανίδου	Υπουργείο Οικονομικών
Κος Παύλος Πασχάλη	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Ιδιωτικά Μέλη - Παγκύπριος Σύνδεσμος Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων

Κος Σωτήρης Ξιούρος
Κα Μαρία Μαρμαρά
Κος Μάριος Λοΐζου
Κος Κωνσταντίνος Εφραίμ
Κος Κυριάκος Στεφάνου

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΝΟΗΤΙΚΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2003**

Κα Στέλλα Μουστάκα Πλείπελ	Προϊστάμενη Υπηρεσιών
Κος Νεόφυτος Κωνσταντινίδης	Λειτουργός
Κα Ειρένα Σαμαρία	Λειτουργός
Κα Στάλω Διομήδους	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός